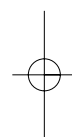
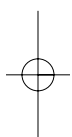

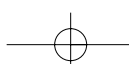
**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ**

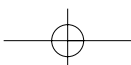
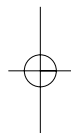
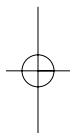
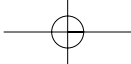
**Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ
ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

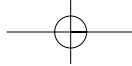
**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
*ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ***

**Αντιπροσωπευτικές εργασίες μαθητών
Σχολικό έτος 2003 - 2004**

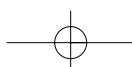
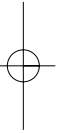
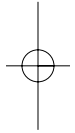

**Η ΕΥΕΛΙΚΤΗ ΖΩΝΗ
ΣΤΗ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ**

**ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ
*ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ***

Σχολικό έτος 2003 - 2004

Υπεύθυνος του φορέα: **Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος,**
Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ.,
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Το έργο συγχρηματοδοτείται από το Γ' Κ.Π.Σ. της Ευρωπαϊκής Ένωσης
 (75% από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και 25% από εθνικούς πόρους)

Ενέργεια 2.2.1.: «Αναμόρφωση εκπαιδευτικών προγραμμάτων και εκπαιδευτικού υλικού
 στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση»

Κατηγορία Πράξεων 2.2.1.γ.: "Πειραματικά Προγράμματα Εκπαίδευσης"

Τίτλος Έργου: "Διεύρυνση της Ευέλικτης Ζώνης στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση"

Επιστημονική υπεύθυνη Έργου: **Δήμητρα Σπυροπούλου**
Μόνιμη Πάρεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου

Ομάδα Έργου

Γιαγκάζογλου Σταύρος, Σύμβουλος του Π.Ι.
 (υπεύθυνος περιφέρειας Δυτικής Μακεδονίας)

Καγκά Ευαγγελία, Σύμβουλος του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Αττικής και Κρήτης)

Κοσμίδου Χρυσούλα, Σύμβουλος του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου)

Σιγάλας Γεώργιος, Σύμβουλος του Π.Ι.
 (υπεύθυνος περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας)

Σπυροπούλου Δήμητρα, Μόνιμη Πάρεδρος του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Αττικής και Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης)

Γαλανοπούλου Αγλαΐα, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Ηπείρου και Ιονίων Νήσων)

Γρηγοριάδου Αλεξάνδρα, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Βορείου Αιγαίου)

Καφετζόπουλος Κων/νος, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνος περιφέρειας Δυτικής Ελλάδας)

Κούτσικος Ηλίας, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνος περιφέρειας Στερεάς Ελλάδας)

Πολύζος Γεώργιος, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνος περιφέρειας Θεσσαλίας)

Στάππα Ματίνα, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Πελοποννήσου)

Φωσβίνκελ Αννέτε, Πάρεδρος επί θητεία του Π.Ι.
 (υπεύθυνη περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας)

Ομάδα υποστήριξης του Έργου

Βουτυράκης Ιωάννης, Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Π.Ι.

Μπλέσιος Αθανάσιος, Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Π.Ι.

Νίκα Ελένη, Αποσπασμένη εκπαιδευτικός στο Π.Ι.

Ρούσσοις Γεώργιος, Αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο Π.Ι.

ISBN: 960-407-166-1

Παραγωγή: Χρωμοτύπ Θεσσαλονίκης α.ε.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
Πρόλογος Προέδρου του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου	7

ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΝΔΡΟΥ

Το Α και το Ω της αμπέλου - Η αμπελουργία στην Άνδρο	9
--	---

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΡΑΣ

Τοπική διατροφή: Συμβολισμός και μεταβολή συνηθειών στη διάρκεια του χρόνου...	17
--	----

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΥΘΝΟΥ

Παραδοσιακοί οικισμοί στην Κύθνο: Ταξίδι στο χθες και το σήμερα.....	23
--	----

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΜΥΚΟΝΟΥ

Δήλος εστί το άλας της γης;	29
Παραδοσιακά επαγγέλματα που χάθηκαν ή χάνονται στη Μύκονο	32
Υγεία και Ιατρική	38
Σύγχρονοι Ολυμπιακοί Αγώνες: Ιστορία 108 χρόνων.....	42

1ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΝΑΞΟΥ

Το κάστρο της Νάξου	47
---------------------------	----

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΒΙΒΛΟΥ ΝΑΞΟΥ

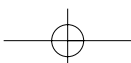
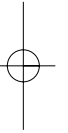
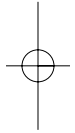
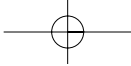
Διατροφή και διατροφικές συνήθειες	51
--	----

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΣΚΑΔΟΥ ΔΡΥΜΑΛΙΑΣ ΝΑΞΟΥ

Το κίτρο.....	55
---------------	----

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΤΡΑΓΑΙΑΣ ΝΑΞΟΥ

Βυζαντινά μνημεία στην Τραγαία Νάξου	61
--	----

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

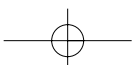
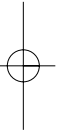
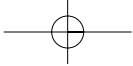
Το Υπ.Ε.Π.Θ., μέσω του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου, με την εφαρμογή και την αξιολόγηση του καινοτόμου προγράμματος «Ευέλικτη Ζώνη» σε σχολικές μονάδες της υποχρεωτικής εκπαίδευσης, επιδιώκει την υιοθέτηση από τους εκπαιδευτικούς εναλλακτικών μεθόδων διδασκαλίας και μάθησης, με σκοπό τη σύνδεση της σχολικής γνώσης με την καθημερινή ζωή και γενικότερα τον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος.

Το πρόγραμμα της Ευέλικτης Ζώνης (Ε.Ζ.) βασίζεται στην αναδιάταξη του σχολικού χρόνου, ώστε να διατίθενται δύο ώρες από το εβδομαδιαίο ωρολόγιο πρόγραμμα του σχολείου για τη μελέτη θεμάτων, που παρουσιάζουν γενικότερο ενδιαφέρον, με διαδικασίες συλλογικής διερεύνησης. Παράλληλα η Ε.Ζ. δημιουργεί τις προϋποθέσεις για την εφαρμογή των καινοτομιών που εισάγουν το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών και τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών των γνωστικών αντικειμένων που διδάσκονται στο σημερινό σχολείο.

Στο πλαίσιο της δημοσιοποίησης/διάχυσης των αποτελεσμάτων του προγράμματος, πραγματοποιείται η παρούσα έκδοση, στην οποία δημοσιεύονται σχέδια εργασίας που εκπονήθηκαν από μαθητές/τριες σε συνεργασία με τους καθηγητές/τριες τους κατά τη διάρκεια υλοποίησης του πιλοτικού προγράμματος. Η επιλογή του υλικού πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με τους κατά τόπους Σχολικούς Συμβούλους, με τα μέλη των Τοπικών Επιτροπών Στήριξης και το μέλος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου που ήταν υπεύθυνο στην αντίστοιχη διοικητική περιφέρεια. Το περιεχόμενο του περιοδικού αποτελεί ένα πρωτογενές εκπαιδευτικό υλικό, που θεωρούμε ότι μπορεί να δώσει αφορμή για ανάληψη παρόμοιων πρωτοβουλιών και από άλλα μέλη της εκπαιδευτικής κοινότητας.

Θα επιθυμούσαμε, τέλος, να εκφράσουμε τις θερμές ευχαριστίες μας σε όλους τους συντελεστές της παρούσας έκδοσης.

Μιχάλης Αγ. Παπαδόπουλος
Πρόεδρος του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου
Ομότιμος Καθηγητής Α.Π.Θ.

ΣΧΕΔΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Ν. ΚΥΚΛΑΔΩΝ

ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΙΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΑΝΔΡΟΥ

Τάξη: Διαταξικό

ΘΕΜΑ: «Το Α και το Ω της αμπέλου - Η αμπελουργία στην Άνδρου»

Σχολικό έτος 2003-2004

Ποικιλίες της Άνδρου

Η επιλογή του θέματος: κριτήρια

Βασικά κριτήρια για την επιλογή του θέματος ήταν:

- Το να σχετίζεται άμεσα με το νησί της Άνδρου έτσι, ώστε να προσελκύσει το ενδιαφέρον όσο το δυνατόν περισσότερων κοινωνικών εταίρων, αφού ένας βασικός στόχος της ευέλικτης ζώνης είναι και η σύνδεση του σχολείου με την κοινότητα.
- Το να είναι ένα θέμα ανοιχτό έτσι, ώστε να δίνει τη δυνατότητα για τη σύνδεσή του με όσο το δυνατόν περισσότερα μαθήματα του σχολείου.

Επιλέξαμε το θέμα: «Το Α και το Ω της αμπέλου - Η αμπελουργία στην Άνδρου». Ο

τίτλος είναι ενδεικτικός της ευρύτητας του θέματος και της εξετάσεώς του με τρόπο ολικό και από κάθε δυνατή πλευρά: πρακτική, θεωρητική, επιστημονική. Κάθε θεματική ενότητα, συνδέεται με τον αντίστοιχο επιστημονικό κλάδο και, με τον τρόπο αυτό, αποτέλεσε και ένα ιδιαίτερο θέμα προς διερεύνηση και ανάλυση. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής θέματα: *Ονοματολογία της αμπέλου* (ΓΛΩΣΣΟΛΟΓΙΑ), *Εορτές με θέμα την αμπέλο και τον οίνο* (ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ-ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ), *Ιστορία του φυτού της οινοφόρου αμπέλου* (ΙΣΤΟΡΙΑ), *Η αμπέλος στην Αγία Γραφή* (ΘΕΟΛΟΓΙΑ), *Μορφολογία και φυσιολογία του φυτού* (ΦΥΤΟΛΟΓΙΑ), *Καλλιεργητικές φροντίδες* (ΓΕΩΠΟΝΙΑ), *Πολλαπλασιασμός-ποικιλίες* (ΒΙΟΛΟΓΙΑ-ΓΕΝΕΤΙΚΗ), *Οινοποίηση-απόσταξη* (ΧΗΜΕΙΑ), *Η καλή και η κακή χρήση του οίνου-αλκοολισμός* (ΙΑΤΡΙΚΗ), *Η αμπέλος και ο οίνος στην τέχνη* (ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ-ΜΟΥΣΙΚΗ-ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ), *Η οινοποσία και οι φιλοσοφικές συζητήσεις των αρχαίων* (ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ).

Σκοπός

Βασικός μας σκοπός ήταν, μέσα από τη γνωριμία του φυτού της αμπέλου και την αμπελοκαλλιέργεια στην Άνδρο, να γνωρίσουν οι μαθητές βασικά στοιχεία του τόπου τους, να συνδεθούν περισσότερο μαζί του και να θελήσουν, με την παρουσία τους σε αυτόν και την ενεργό τους δραστηριότητα τόσο ως πολίτες και ως μελλοντικοί επαγγελματίες, να συμβάλουν στη γενικότερη ανάπτυξη του.

Ειδικότεροι στόχοι

Ορισμένοι από τους ειδικότερους στόχους του προγράμματός μας ήταν οι εξής:

- Να αναπτυχθεί όπως παλαιότερα η αμπελοκαλλιέργεια στην Άνδρο με τη διατήρηση των ντόπιων ποικιλιών αμπέλου.
- Να αγαπήσουν οι μαθητές τη γνώση και την έρευνα σε θεωρητικό και σε πρακτικό επίπεδο.
- Να αποκτήσουν γνώσεις πάνω σε ένα θέμα που θα τους φανεί χρήσιμο αργότερα στη ζωή σε πολλά επίπεδα.
- Να αντιληφθούν ότι οι ίδιοι θα είναι οι μελλοντικοί συνεχιστές της αναζήτησης και της δημιουργίας, αφού ακόμη, παρά την πρόοδο, παραμένουν αναπάντητα ερωτήματα σε κάθε τομέα.
- Να συνερευνούν και να συνεξετάζουν θέματα, να δημιουργούν και να κοινωνικοποιούνται και να αναπτύσσουν δεξιότητες συνεργασίας και επικοινωνίας.
- Να επιδεικνύουν σεβασμό προς τη φύση, προς τους απλούς ανθρώπους της παραγωγής και της καθημερινότητας και να «ανοίγονται προς την κοινωνία» γενικότερα.
- Να προσφέρουν τον κόπο και τον μόχθο της προσωπικής τους έρευνας σε ένα βιβλίο που απευθύνεται πρώτιστα προς τους συμμαθητές τους και τους κατοίκους της Άνδρου, αλλά και σε κάθε ενδιαφερόμενο αναγνώστη.

- Να μάθουν να δημοσιοποιούν τις απόψεις τους με συστηματικό τρόπο.
- Να προωθηθεί η συνεργασία των εκπαιδευτικών μεταξύ τους.
- Να χρησιμοποιούν οι εκπαιδευτικοί περισσότερο καινοτόμες προσεγγίσεις στη διδασκαλία.
- Να αναπτυχθεί αρμονική συνεργασία με όλους τους φορείς της εκπαίδευσης, τις αρχές και τις Δημόσιες Υπηρεσίες του νησιού μας (Επαρχείο, Δήμους Άνδρου) και τους κατοίκους προς τους οποίους απευθυνόμαστε.
- Να αναδειχθεί ο κοινωνικός ρόλος του σχολείου.

Μεθοδολογία

Ο αμπελουργός στην τάξη

Όλοι οι μαθητές του σχολείου εργάστηκαν και εργάζονται πάνω στο θέμα αυτό επιλέγοντας όμως ελεύθερα ο καθένας το αντικείμενο εξέτασής και τον τομέα που ιδιαίτερα τον ενδιαφέρει. Οι μαθητές παρακινήθηκαν να επισκεφθούν αμπελώνες, να παρακολουθήσουν εργασίες, να ρωτήσουν και να μάθουν μυστικά των καλλιεργητών, να πάρουν συνεντεύξεις για την άμπελο και την αγροτική ζωή γενικότερα, να πάρουν φωτογραφίες, και να καταγράψουν τα συμπεράσματά τους. Επίσης οδηγήθηκαν να διαβάσουν σχετικά βιβλία ή να πάρουν στοιχεία από το Διαδίκτυο. Χρησιμοποιήθη-

κε, δηλαδή, μια ποικιλία ερευνητικών μεθόδων.

Οι εργασίες ταξινομούνται από τον υπεύθυνο του προγράμματος και τους συνεργάτες καθηγητές, γίνεται σύνθεση κατά θεματική ενότητα και παρουσιάζεται στην τάξη ένα κείμενο, το οποίο εμπλουτίζεται από τον διάλογο, τις παρατηρήσεις, τις ερωτήσεις και τελικά ελέγχεται από τους ειδικούς επιστήμονες για την πληρότητα και την αριότητα του.

Οι μαθητές παρακολουθούν ομαδικά ειδικούς γεωργούς ή επιστήμονες (γεωπόνους, ιατρούς κ.τ.λ.), που αναλύουν τα θέματα και υποβάλλουν ερωτήσεις.

Έχει προγραμματιστεί ομαδική επίσκεψη σε σύγχρονο αμπελώνα - οινοποιείο για να παρακολουθήσουν την εξέλιξη στον τομέα αυτό.

Προγραμματίζεται στο τέλος του έτους, με τη λήξη του προγράμματος, εκδήλωση προς το κοινό με παρουσίαση της όλης εργασίας, ανάγνωση αντιπροσωπευτικών ενότητων και με προσφορά εδεσμάτων και οίνων της Άνδρου.

Διαπραγματευόμαστε την δημοσιοποίηση των εργασιών μας και την έκδοση τους σε βιβλίο το οποίο θα διανεμηθεί δωρεάν προς τους μαθητές και το κοινό, προσφορά του σχολείου μας προς την κοινωνία. Το οικονομικό κόστος θα καταβάλουν κληροδοτήματα της Άνδρου.

Αξιολόγηση

Οι μαθητές διδάχτηκαν, θεωρητικά και πρακτικά, πώς πρέπει να ενεργούν και να δραστηριοποιούνται στην ευέλικτη ζώνη. Ο βαθμός συμμετοχής τους, μπορεί να μην είναι εκείνος που θα έπρεπε και απαιτεί το πρόγραμμα. Δεν «πιέζονται» όμως και κινούμαστε μέσα στα όρια ελευθερίας της προσωπικής συμμετοχής. Τηρήσαμε την αρχική μας υπόσχεση προς συναδέλφους και μαθητές ότι η τελική σύνθεση του κειμένου θα διαμορφωθεί από τον κύριο υπεύθυνο του προγράμματος. Αυτό βέβαια είναι και το δυσκολότερο. Όμως είναι συγκινητική η βοήθεια των συνεργατών, αλλά και καθηγητών άλλων σχολείων που προσφέρθηκαν να βοηθήσουν, ακόμη και εξωσχολικών παραγόντων. Όλες οι ώρες και εκδηλώσεις που έγιναν ικανοποίησαν μαθητές, συναδέλφους, γονείς εξαιτίας και του τρόπου που ακολουθήσαμε.

Διαπιστώσαμε και τονίσαμε στους συναδέλφους την ωφέλεια αυτού του προγράμματος. Η διεπιστημονική εξέταση ενός θέματος μας αποκαλύπτει τόσα πολλά σε σημείο να θεωρούμε τον εαυτό μας προηγουμένως ελλιπή. Η ευέλικτη ζώνη ανατρέπει την μονομέρεια και απολυτότητα των δικών μας γνώσεων, θέσεων και απόψεων και διευρύνει τους ορίζοντες μας. Επιστέγασμα της όλης προσπάθειας μας θα είναι η έκδοση της εργασίας μας σε βιβλίο το οποίο εύκολα θα διαβάζεται, θα φωτίζει πάνω στα πιο ενδιαφέροντα θέματα της ζωής και της επιστήμης, αλλά και θα υπενθυμίζει το χρέος μας απέναντι στο σχολείο, την κοινωνία, τον άνθρωπο γενικά.

Ενδεικτικά κείμενα-αποσπάσματα των μέχρι σήμερα εργασιών.

1. Άμπελος και Μυθολογία

...Να κρύβεται άραγε στην περιπέτεια της αμπέλου το παράπονο του ανθρώπου; Να κρύβεται η χαρά του για την ύπαρξη και τη ζωή και η λύπη του για τη φυγή και τον θάνατο; Να είναι τελικά η λατρεία του Διονύσου η αγωνία του ανθρώπου γύρω από το μυστικό και το μυστήριο της ζωής και του θανάτου; Να ήταν και η οινοποισία των αρχαίων το άστοχο μέσο μιας αναζήτησης, για μια ενότητα και σχέση με το απόλυτο και το αιώνιο; Αυτό ήταν. Δεν ήταν όμως το πραγματικό και αληθινό αυτό που συνέβαινε. Ήταν μια ανταπάτη, μια ψευδαίσθηση, μια επιστροφή σε ασυνείδητες καταστάσεις. Δεν μπορεί να έχει σχέση το ανώτερο θρησκευτικό συναίσθημα με την μέθη.

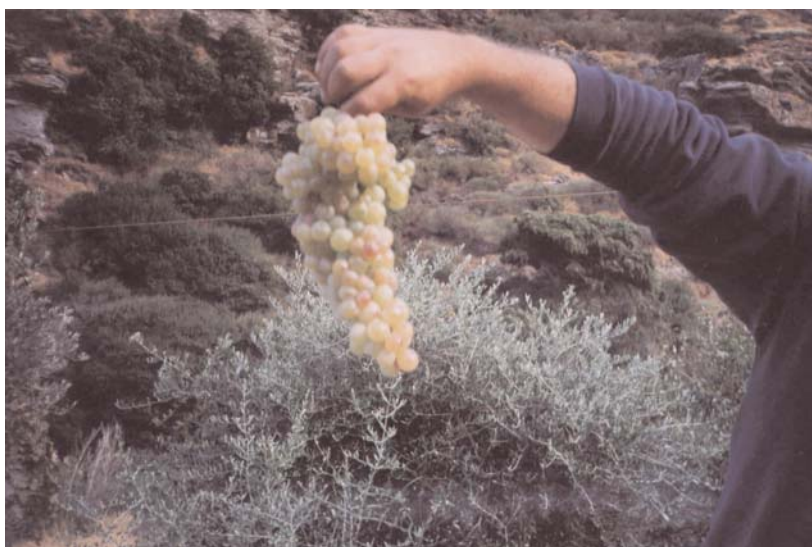
2. Ποικιλίες της Άνδρου

A) Ασπροκούμαρο

Ευγενής λευκή ποικιλία «λοϊσιμιού» κλήματος, δηλαδή κλήματος που κάνει σταφύλια που είναι και φαγώσιμα. Κλήμα ανθεκτικό στην ξηρασία και στις ασθένειες. Έχει χαρακτηριστικές ανοιχτόχρωμες γυαλιστερές βέργες και η απόσταση των ματιών είναι μέτρια. Συνήθως κλαδεύουμε πάνω από την σταφυλοκοψιά αφήνοντας τέσσερα ή πέντε μάτια. Έχει πυκνά γυαλιστερά φύλλα και ο καρπός είναι εύγευστος με ρώγες μεγάλες σφαιρικές και γεύση ανώτερη από αυτή του ροζακιού. Το κρασί που δίνει έχει ανοιχτό κίτρινο χρώμα με άρωμα σταφίδας και μια αίσθηση παλαιότητας. Αυτό το κλήμα πιθανόν κατάγεται από την Μικρά Ασία, υπάρχει και σε άλλα νησιά των Κυκλάδων και μπουμπουκιάζει σχετικά αργά.

Β) Ψωριάτης

Κλήμα που αναπτύσσεται πολύ σε περιοχές που δροσοκρατούν. Τις χρονιές που έχει πολλές βροχές το κλήμα αυτό έχει μεγάλη ανάπτυξη και καρποφορία. Τα φύλλα είναι μεγάλα με λείες επιφάνειες. Ο καρπός κόκκινος χυμώδης αργεί να ωριμάσει και ο μούστος που δίνει είναι χαμηλόβαθμος σε σάκχαρα. Οι παλιοί οινοποιοί απέφευγαν να βάζουν πολλά από αυτά τα σταφύλια στο πατητήρι, αυτά δε που έβαζαν τα είχανε λιάσει προηγουμένως. Παρόλα αυτά όμως ο ψωριάτης είναι ένα άριστο όψιμο βρώσιμο σταφύλι με μια δροσάτη γεύση τότε που τα άλλα σπανίζουν.

Γ) Μαυρόστυφο

Κλασική ανδριώτικη μαύρη ποικιλία συνηθισμένη σε όλες τις περιοχές της Άνδρου. Κλήμα ανθεκτικό στις ασθένειες και την ξηρασία βγάζει ελάχιστους αργόβλα-

στους, ευδοκίμει σε κάθε είδους έδαφος, αλλά τα καλύτερα αποτελέσματα τα έχει σε περιοχές με κοκκινοχώματα και σαπιόπετρες. Τα φύλλα του είναι ανοιχτοπράσινα πυκνά και οι βέργες του τον χειμώνα είναι πολύ ανοιχτόχρωμες υγιείς με αραιά ανθεκτικά μάτια. Κλήμα που ανοίγει γρήγορα, στο κλάδεμα του αφήνουμε πολλά μάτια γιατί αυτό καρπίζει στο πέμπτο ή έκτο μάτι, οπότε το πρέμνο γίνεται μακρύ και το κλήμα αποκτά μεγάλη έρπουσα ανάπτυξη. Το σταφύλι είναι πολύ μεγάλο με αραιές ρώγες, οπότε αερίζεται εσωτερικά με αποτέλεσμα να μη σαπίζει σχεδόν ποτέ. Οι πιο παλιοί τα έκαναν «κρεμαστάρια» μέσα στα κελιά, οπότε αυτά γίνονταν εξαιρετικές σταφίδες. Οι ρώγες δε γίνονται πολύ σκουρόχρωμες και μερικές πάνω στο σταφύλι δεν μαυρίζουν ποτέ αν και ο χυμός τους έχει γλυκάνει. Δεν έχει έντονα βαφικό χαρακτήρα ούτε είναι ιδιαίτερα χυμώδες. Δίνει όμως υψηλόβαθμο μούστο και στο κρασί ένα απαλό στυφό μοναδικό χαρακτήρα με λεπτά αρώματα βύσσινου και κερασιού τα οποία με την πάροδο του χρόνου απαλύνονται. Αν είναι σε μεγάλη αναλογία στο μούστο δίνει ένα ανοιχτοκόκκινο κρασί που με την πάροδο του χρόνου αποκτά μια κεραμιδιά απόχρωση.

Δ) Κουμαριανό

Σε κάποιες περιοχές της Άνδρου (όπως π.χ. στα Αποίκια) λέγεται και Τηνιακό επειδή είναι διαδεδομένο αρκετά στο γειτονικό νησί της Τήνου. «Λοϊσιμιό» κλήμα σε όλα του πρώιμο. Γρήγορα ανοίγει με τα χαρακτηριστικά κόκκινα - ρόζ μπουμπούκια του, γρήγορα ωριμάζει ο καρπός και γρήγορα χάνει τα φύλλα του. Αυτό έχει τις εξής δύο συνέπειες στην οινοποίηση του. Πρώτον τα κλήματα να τρυγηθούν μόνα τους, πιο γρήγορα από τα άλλα, οπότε προκύπτει ένα υπέροχο κρασί σταθερού χαρακτήρα, αποκλειστικά από κουμαριανό με φωτεινό κόκκινο, βυσσινί χρώμα και έντονο φρουτώδη χαρακτήρα. Δεύτερον να τρυγηθούν πιο αργά, μαζί με τα άλλα, οπότε έχουν ωρι-

μάσει αρκετά. Τότε ο μούστος που παράγουν είναι υψηλόβαθμος και αν η ποσότητα του είναι μεγάλη το συνολικό κρασί αποκτά συγκεκριμένο χαρακτήρα. Υψηλόβαθμο με αρώματα φρούτων, κονιάκ και σταφίδας έχει ένα προφίλ παλαιότητας. Κατά τα άλλα το κλήμα ευδοκίμει πολύ στην Άνδρο έχει όμως την ανάγκη από υγρούς χειμώνες και σχετικά δροσερά καλοκαίρια. Το σταφύλι του μεγάλο με μέτριες ρώγες και υπέρροχη γεύση χρησιμοποιείται και για φαγώσιμο και μετά τον Δεκαπενταύγουστο γλυκαίνει προσφέροντας την πρώτη γεύση ντόπιου σταφυλιού μέσα στο καλοκαίρι. Παλιά ίσως να ήταν η πιο συνηθισμένη ποικιλία στην Άνδρο, τώρα όμως ο αριθμός αυτών των κλημάτων έχει μειωθεί.

3. Άμπελος και Θεολογία

«Πολλοί ξένοι βοσκοί κατέστρεψαν το αμπέλι μου, ποδοπάτησαν τα χωράφια μου, μετέτρεψαν σε απάισια έρημο τους θαυμαστούς αγρούς μου». Γι' αυτό «ο Κύριος θα σηκωθεί για να δικάσει, θα σταθεί για να δικαιώσει το λαό του. Ο Κύριος θα'ρθει για να δικάσει τους πρεσβυτέρους και τους άρχοντες του λαού: «Εσείς τ' αμπέλι μου ερημώσατε» θα του πει, «κι' είναι τα σπίτια σας γεμάτα με τα αγαθά που απ' τους φτωχούς αρπάξατε. Με ποιο δικαίωμα ποδοπατείτε το λαό μου και εξουθενώνετε τους φτωχούς;»

4. Άμπελος και Βιολογία

«Το φαινόμενο της ζωής»

Όταν εξετάζουμε ένα φυτό και τώρα την άμπελο, εξετάζουμε μια μορφή ζωής, τη ζωή των φυτών. Αυτή η ζωή δεν είναι πολύ μακριά από τη ζωή των ζώων. Η ζωή όλων των έμβιων όντων συνδέεται και σχετίζεται απόλυτα. Αν δεν υπήρχαν προηγουμένως τα φυτά δεν θα υπήρχαν ακολούθως τα ζώα. Είναι τα αναγκαία αδέρφια μας, συγγενεύουμε δηλαδή με τα φυτά κατά το πρότυπο της ζωής, γιατί κοινό είναι το πρότυπο της ζωής: το κύτταρο. Ίδιο περίπου γενετικό υλικό υπάρχει σε όλα τα είδη της ζωής, οι ίδιοι νόμοι της κληρονομικότητας ισχύουν σε φυτά και ζώα. Ας μην υποτιμήσουμε όμως και την άλλη ύλη, την ανόργανη. Και αυτή μας τροφοδοτεί με τα στοιχεία της που μας είναι τόσο απαραίτητα. Άψυχο το οξυγόνο, άψυχο και το νερό, αλλά λίγο οξυγόνο να μην πάρει η ενόργανη ύλη, η ζωή αποδιοργανώνεται, αδυνατεί και χάνεται. Πώς από την ύλη περνάμε στη ζωή, πώς από τη ζωή περνάμε στο πνεύμα και την συνείδηση; Η χημεία, η φυσική, η βιολογία, ενώ για τη ζωή αγωνίζονται αδυνατούν ακόμη πλήρως να την καταλάβουν. Κατανοούμε αυτό που δημιουργούμε και θα κατανοήσουμε πλήρως την ζωή αν ο Δημιουργός μας το επιτρέψει και εμείς να την δημιουργήσουμε, όχι από ζωντανά κύτταρα και ιστούς, όπως τώρα, αλλά από τα άψυχα στοιχεία της φύσης.

ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΘΗΡΑΣ**Τάξη: Β΄****ΘΕΜΑ: «Τοπική διατροφή: Συμβολισμός και μεταβολή συνηθειών στη διάρκεια του χρόνου»****Σχολικό έτος 2003-2004****Κριτήριο επιλογής θέματος**

- Οικειότητα των μαθητών με το γνωστικό αντικείμενο μέσα από το εγγύς οικογενειακό περιβάλλον
- Δυνατότητα διαθεματικής προσέγγισης του θέματος και σύνδεση μαθημάτων Γυμνασίου
- Ανάγκη γνωριμίας των μαθητών με τις παλαιότερες και σύγχρονες τοπικές διατροφικές συνήθειες

Σχετικά σχολικά κείμενα

- Σύγχρονη τεχνολογία και τρόφιμα: από το βιβλίο της Οικιακής Οικονομίας της Β΄ Γυμνασίου
- Φαγητά και ποτά: από το βιβλίο των Αγγλικών Snapshot elementary, Κεφάλαιο 19
- Φαγητά και ποτά: από το βιβλίο των Γερμανικών Ping Pong neu 1, Κεφάλαιο 12
- Φαγητά και ποτά: από το βιβλίο των Γαλλικών Bien Jou 1, Κεφάλαιο 10

Σκοπός

- Να γνωρίσουν οι μαθητές την τοπική διατροφή
- Να ευαισθητοποιηθούν και να ενεργοποιηθούν οι μαθητές αναφορικά με το θέμα της αλλαγής των διατροφικών συνηθειών, σε συνεργασία μεταξύ τους και με την τοπική κοινωνία
- Βιωματική μάθηση και συνεργασία όλων των εμπλεκομένων παραγόντων

Επιμέρους στόχοι

Οι επιμέρους στόχοι ποικίλουν αναλόγως των θεμάτων που θα αναλάβουν οι μαθητές να διερευνήσουν. Προτείνονται όμως οι εξής:

Για τους μαθητές:

- Να αποκτήσουν και να αναπτύξουν την ικανότητα εντοπισμού και συλλογής πληροφοριών

- Να αναπτύξουν οι μαθητές τις ικανότητες σφαιρικής, επιλεκτικής και λεπτομερούς αντίληψης καθώς και συνθετικών ικανοτήτων
- Να αναπτύξουν κριτική ικανότητα απέναντι στο σύγχρονο τρόπο διατροφής
- Να συνειδητοποιήσουν τους παράγοντες εκείνους που οδήγησαν στη μεταβολή των τοπικών διατροφικών συνηθειών
- Να αναπτύξουν ικανότητες συνεργασίας σε ομάδα, τόσο με τους συμμαθητές και με εκπαιδευτικούς, όσο και με την τοπική κοινωνία
- Να κατανοήσουν τη σημασία της τοπικής διατροφής ως συστατικού στοιχείου της πολιτισμικής παράδοσης του τόπου
- Να εξοικειωθούν με τις διάφορες μορφές συλλογής πληροφοριών (Διαδίκτυο, χρήση Βιβλιοθηκών, συνεντεύξεις)
- Να αναπτύξουν τις καλλιτεχνικές τους δεξιότητες

Για τους εκπαιδευτικούς:

- Να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με την παραδοσιακή διατροφή
- Να αναπτύξουν πνεύμα συνεργασίας όχι μόνο με τους μαθητές αλλά και μεταξύ τους
- Να εξοικειωθούν με τον νέο ρόλο του εκπαιδευτικού-συντονιστή με ευρύ πεδίο γνώσεων και όχι με το αποκλειστικά εξειδικευμένο

Προσδοκώμενες συνέπειες

- Ευαισθητοποίηση μαθητών, εκπαιδευτικών και τοπικής κοινωνίας σχετικά με τη ριζική μεταβολή των διατροφικών συνηθειών και την ανάγκη διατήρησης των τοπικών παραδόσεων
- Αυτενέργεια των μαθητών και εξοικείωσή τους με τους τρόπους συλλογής, σύνθεσης και παρουσίασης των πληροφοριών
- Καλλιέργεια πνεύματος συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκομένων παραγόντων του προγράμματος και προώθηση του θεσμού της δημοκρατίας στη λήψη αποφάσεων
- Οι μαθητές προβλέπεται να αναπτύξουν ικανότητες που σχετίζονται με την πολύπλευρη απόκτηση γνώσεων, την κριτική στάση απέναντί τους καθώς και το βαθμό συσχετισμού τους

Προβλεπόμενες δυσκολίες

- Αντίδραση στην ενημερωτική αφίσα, από την τοπική κοινωνία που σχετίζεται με την πώληση τροφίμων
- Προβληματική συλλογή πληροφοριών λόγω ελλιπούς υπάρχουσας βιβλιογραφίας
- Αδυναμία πρόσβασης όλων των μαθητών στο διαδίκτυο
- Αδυναμία μαθητών να συνεργαστούν με συμμαθητές τους, ή και άρνηση τους για συμμετοχή στο πρόγραμμα υπό την έννοια της μη υποχρεωτικής συμμετοχής

Προτεινόμενοι τρόποι αντιμετώπισης δυσκολιών

- Προσπάθεια να πειστεί η τοπική κοινωνία ότι βελτιώνοντας την ποιότητα των τροφίμων προς πώληση, αυξάνουν μακροπρόθεσμα τα κέρδη τους
- Συνεργασία εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών για τον εντοπισμό και τη διάθεση της ελλιπούς βιβλιογραφίας
- Για τη δυνατότητα πρόσβασης όλων των μαθητών στο διαδίκτυο προτείνεται - πέρα από την άμεση επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους στο σπίτι - η λειτουργία του εργαστηρίου πληροφορικής πάντα σε συνεργασία με τον/την υπεύθυνο του εργαστηρίου
- Η άρνηση συμμετοχής στο πρόγραμμα μπορεί να αντιμετωπιστεί με την προσπάθεια των εκπαιδευτικών να εμπνεύσουν τους μαθητές ενεργοποιώντας την πλειονότητα τους, με συνέπεια ακόμα και εκείνη η μειοψηφία της άρνησης συμμετοχής να αναγκαστούν να συμμετάσχουν στο πλαίσιο της μαθητικής αλληλεγγύης και άμιλλας
- Η αδυναμία μαθητών να συνεργαστούν με συμμαθητές τους μπορεί να αποφευχθεί με το συχνό έλεγχο των υπολοίπων μαθητών σχετικά με το ποιες πληροφορίες έχουν βρει, με αποτέλεσμα την ενεργοποίηση του ανταγωνισμού μεταξύ των μαθητών

Εμπλεκόμενες ειδικότητες

Θρησκευτικά, Μαθηματικά, Αγγλική Γλώσσα, Γαλλική Γλώσσα, Γερμανική Γλώσσα, Οικιακή Οικονομία, Τεχνολογία, ΣΕΠ

Τάξη

Το αντικείμενο προσφέρεται για αξιοποίηση από τους μαθητές της Β΄ Τάξης (Τμήματα Β1, Β2, Β3)

Χρόνος υλοποίησης

4 μήνες

Απαιτούμενο υλικό

- Δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο
- Εγκυκλοπαίδειες
- Δυνατότητα πρόσβασης σε βιβλιοθήκες με σχετική βιβλιογραφία
- Κασετόφωνα για τη μαγνητοφώνηση συνεντεύξεων

Τρόπος διάδοσης

- Στο πνευματικό κέντρο με συμμετοχή της τοπικής κοινωνίας
- Πιθανή συμμετοχή σε συνέδριο που προβλέπεται να οργανωθεί τον Ιούνιο
- Ανάρτηση αφίσας σε κεντρικά σημεία του νησιού

Μέθοδος

Μαθητοκεντρική-ομαδοσυνεργατική

Διδακτικές ενέργειες

Οι δραστηριότητες εκπαιδευτικών και μαθητών μπορούν να χωριστούν σε 5 Στάδια:

1ο Στάδιο: Προβληματισμός / Προγραμματισμός δραστηριοτήτων

Ο ρόλος των μαθητών:

- Ευαισθητοποίηση και ενεργοποίηση των μαθητών για την αναζήτηση και προσδιορισμό του θέματος
- Συμμετοχή των μαθητών στο σχεδιασμό του προγράμματος εργασιών
- Δόθηκε η δυνατότητα στους μαθητές να αποφασίσουν οι ίδιοι με ποιους συμμαθητές τους θα συνεργαστούν και πάνω σε ποιο επιμέρους θέμα θα δουλέψουν
- Έκαναν προτάσεις για το τελικό σχέδιο παρουσίασης εργασιών

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού:

- Ενημέρωσε τους μαθητές για το περιεχόμενο και τους σκοπούς της «Ευέλικτης Ζώνης».
- Συντόνιζε και συνεργαζόταν με τους μαθητές για την αναζήτηση και τον προσδιορισμό του θέματος αναλόγως των ενδιαφερόντων και αναγκών τους, αποφεύγοντας να ορίσει ο ίδιος, τόσο τα επιμέρους θέματα, όσο και τις συνεργαζόμενες ομάδες.
- Χώρισε τους μαθητές σε ομάδες δράσης πάνω σε ένα κοινό θέμα, λαμβάνοντας υπόψη τόσο τις επιθυμίες των μαθητών για το με ποιους συμμαθητές τους θα ήθελαν να συνεργαστούν, όσο και παράγοντες πρακτικής φύσεως (π.χ. ποιοι μαθητές μένουν κοντά κ.α.) Εδώ πρέπει να τονιστεί ότι οι ξενόγλωσσες ειδικότητες δεν περιορίστηκαν στην προσέγγιση του θέματος συγκριτικά μόνο με τις χώρες των διδασκόμενων ξένων γλωσσών, αλλά και σε σύγκριση με τις χώρες καταγωγής πολλών αλλοδαπών μαθητών, κάτι το οποίο επηρέασε, όπως ήταν φυσικό, και το σχηματισμό των ομάδων, δίνοντας παράλληλα τη δυνατότητα στα παιδιά να συνεργαστούν με συμμαθητές και από άλλες τάξεις.
- Συνόψιζε τις ενέργειες που έχει αναλάβει κάθε ομάδα να διεκπεραιώσει, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησης των εργασιών και τους τρόπους συλλογής των πληροφοριών για την κάθε ομάδα.
- Οριοθέτησε το τελικό σχέδιο παρουσίασης εργασιών

2ο Στάδιο: Συλλογή Πληροφοριών και σύνθεση επιμέρους Εργασιών

Ο ρόλος των μαθητών:

- Ανατρέχουν, είτε σε ατομικό είτε σε ομαδικό επίπεδο, στο εγγύς αλλά και ευρύτερο οικογενειακό τους περιβάλλον για να συλλέξουν το υλικό για το εκάστοτε επιμέρους θέμα

- Συνεργάζονται με την τοπική κοινωνία και τους τοπικούς παράγοντες για τη συλλογή πληροφοριών
- Συνθέτουν με το υπάρχον επιλεγμένο υλικό τις εργασίες που έχουν αναλάβει

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού:

- Συντονίζει τους μαθητές τόσο σε ατομικό όσο και σε ομαδικό επίπεδο
- Ενθαρρύνει και συμπαρίσταται στους μαθητές στις ενδεχόμενες δυσκολίες που εκείνοι μπορεί να συναντήσουν κατά τη συλλογή και σύνθεση του υλικού
- Υπενθυμίζει το γενικότερο θέμα-πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει οι μαθητές να περιορίσουν τις πληροφορίες τους και οριοθετεί, χωρίς να περιορίζει, τις ενέργειες των μαθητών αναφορικά με την κατανομή του υλικού στην εκάστοτε ειδικότητα

3ο Στάδιο: Σύνθεση υλικού (Δημιουργία Ενημερωτικού Εντύπου για την περιοχή)

Ο ρόλος των μαθητών:

- Να ανακοινώσουν τα αποτελέσματα της έρευνας τους και των εργασιών των ομάδων
- Να προσδιορίσουν το τελικό σχέδιο παρουσίασης
- Να αποφασίσουν την κατανομή των ομαδικών και ατομικών δραστηριοτήτων για τη σύνθεση της τελικής εργασίας
- Να συνθέσουν την τελική εργασία που θα παρουσιάσει η σχολική τους μονάδα σε συνεργασία μεταξύ τους και υπό την επίβλεψη των συνεργαζόμενων εκπαιδευτικών, μαθαίνοντας προγράμματα στον ηλεκτρονικό υπολογιστή για την παρουσίαση των εργασιών τους
- Να διανέμουν την τελική τους εργασία στις τοπικές υπηρεσίες, να ενημερώσουν και να ευαισθητοποιήσουν την τοπική κοινωνία πάνω στο συγκεκριμένο θέμα.

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού:

- Να επιβλέπει και να συντονίζει, αν υπάρχει ανάγκη, τις ενέργειες των μαθητών και να προάγει την συνεργασία εκπαιδευτικών-μαθητών

4ο Στάδιο: Αξιολόγηση

Ο ρόλος των μαθητών και εκπαιδευτικών:

- Να συντάξουν ένα φύλλο αξιολόγησης του Προγράμματος σε άμεση συνεργασία μεταξύ τους
- Να αναπτύξουν κριτική στάση απέναντι στις ενέργειες που ακολούθησαν για τη δημιουργία τόσο των επιμέρους εργασιών τους όσο και της τελικής τους εργασίας

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών:

- Να συντάξουν ένα φύλλο αξιολόγησης του Προγράμματος σε άμεση συνεργασία μεταξύ τους

- Προσπάθεια για αυτοαξιολόγηση και αλληλοαξιολόγηση ως στόχος των συναδέλφων για την προσωπική και επαγγελματική τους ανάπτυξη

5ο Στάδιο: Συνεδριακή παρουσίαση εργασίας

Ο ρόλος των μαθητών

- Να συνεργαστούν μεταξύ τους και για την όσο το δυνατόν καλύτερη παρουσίαση του προγράμματος (προγραμματισμός δραστηριοτήτων, συλλογή πληροφοριών, σύνθεση επιμέρους εργασιών και τελικής εργασίας, αξιολόγηση)

Ο ρόλος του εκπαιδευτικού:

- Να επαινέσει τους μαθητές για την επιτυχή πορεία του προγράμματος
- Να ενημερώσει και να ενθαρρύνει τους μαθητές για την αναγκαιότητα παρουσίας του προγράμματος
- Να συντονίζει τις απαιτούμενες ενέργειες για την παρουσίαση του προγράμματος

Πηγές

Καθότι το υλικό πάνω στο οποίο θα βασιστεί το πρόγραμμα θα είναι αποτέλεσμα έρευνας από την πλευρά των μαθητών δεν μπορεί να συγκεκριμενοποιηθεί εκ των προτέρων. Προβλέπονται όμως οι εξής πηγές:

- Σχετική Βιβλιογραφία
- Απομαγνητοφωνημένες συνεντεύξεις του οικογενειακού περιβάλλοντος των μαθητών
- Σχετικοί δικτυακοί τόποι